

- kommunfullmäktige
- kommunstyrelsen
- övriga nämnder
- förvaltning

Program för uppföljning av privata utförare

Fastställt av kommunfullmäktige 2016-10-20 § 261

Program för uppföljning av privata utförare

Bakgrund

Riksdagen har beslutat om förändringar i kommunallagen med syfte att uppföljningen och kontrollen av privata utförare som bedriver verksamhet på uppdrag av kommuner, landsting och regioner ska bli bättre. (KL kap 3 §§ 19, 19a, 19b)

Lagstiftningens mål är att:

- förbättra uppföljning och kontroll av privata utförare
- öka allmänhetens insyn i privata utförares verksamhet
- stimulera till ett strategiskt förhållningssätt när privata utförare anlitas.

Kommuner får efter beslut av fullmäktige lämna över värden av en kommunal angelägenhet till en juridisk person eller en enskild individ. Det gäller dock inte om det i lag eller förordning anges att angelägenheten ska bedrivas av en kommunal nämnd eller om den innefattar myndighetsutövning.

För att åstadkomma struktur och styrning på uppföljningen och kontrollen ska fullmäktige för varje mandatperiod anta ett program med mål och riktlinjer för hela verksamheter som upphandlats och som utförs av privata utförare på uppdrag av kommuner, landsting och regioner. Programmet ska också ange hur uppföljningen ska ske och hur allmänhetens insyn ska tillgodoses.

Privat utförare

Privat utförare definieras i kommunallagen som en juridisk person eller enskild individ som har hand om värden av en kommunal angelägenhet. Det kan handla om olika företagsformer som aktiebolag, stiftelser, enskilda firmor, idébundna organisationer etc.

Formellt överlämnas verksamheten efter en offentlig upphandling främst enligt lagen om offentlig upphandling (LOU), lagen om upphandling inom områdena vatten, energi och transporter (LUF) eller ett valfrihetssystem enligt lagen om valfrihetssystem (LOV) samt att avtal tecknats.

Programmet omfattar verksamheter som tydligt riktar sig till och rör invånarna. Det kan handla om såväl hela verksamheter (exempelvis särskilda boenden för äldre), som delar av en verksamhet med stor betydelse för invånaren/brukaren (exempelvis måltidsverksamhet och städning i skolan).

Programmets omfattning

Programmet gäller den verksamhet som upphandlats inom de flesta verksamhetsområden – vård och omsorg, kultur och fritid, gator och parker, fastighetsförvaltning, infrastruktur etc.

Programmet omfattar upphandlade tjänster eller verksamheter vilka utgör en kontinuerlig verksamhet inom förvaltningens verksamhetsområde, alternativt att tjänsterna utnyttjas återkommande med regelbundenhet. Programmet omfattar inte avtal där kommunen avropar tjänster för enskilda tillfällen. Programmet omfattar inte heller verksamhet inom fristående skolor och förskolor då kommunen i dessa fall inte är huvudman för verksamheten.

Programmet gäller för avtal med privata utförare som ingås efter programmet fastställts i kommunfullmäktige. För innevarande avtal gäller att dessa enbart påverkas av programmet i den mån det är möjligt att införliva programmet i innevarande avtal.

Kommunfullmäktiges mål och riktlinjer

Kommunfullmäktige ska i samband med varje ny mandatperiod fastställa mål och riktlinjer för verksamhet som bedrivs av privata utförare. Kommunfullmäktige uppdrar i och med detta program till varje nämnd och bolag att med utgångspunkt i detta program ansvara för att säkerställa att privata utförare inom nämndens eller bolagets ansvarsområde bedriver verksamheten enligt de lagar, förordningar och föreskrifter som gäller eller kan komma att gälla för verksamheten. För detta ska nämnderna upprätta mål och riktlinjer för den verksamhet som bedrivs av privat utförare.

Mål och riktlinjer för verksamheten

De mål och riktlinjer som styr såväl kommunala som privata utförare inom varje nämnds ansvarsområde är:

- de lagar, förordningar och föreskrifter som gäller eller kan komma att gälla för verksamheten
- de mål och riktlinjer som kommunfullmäktige fastställer genom kommunprogram, budget och planer, såsom policys, program mfl.
- de mål och riktlinjer som nämnden fastställer för verksamheten genom verksamhetsplan och internkontrollplan

Det är varje nämnds ansvar att säkerställa att all verksamhet bedrivs i enlighet med angivna mål och riktlinjer. Dessa mål och riktlinjer ska framgå i de förfrågningsunderlag som utgör underlag för upphandlingen samt i de avtal som tecknas med den privata utföraren.

Vid uppföljning och kontroll av verksamhet som genom avtal har lämnats över från kommunen till en privat utförare ska kommunen sträva efter att principerna avseende öppenhet och transparens tillgodoses med de begränsningar som följer av lag.

Kommunstyrelsens och nämndernas ansvar

Enligt kommunallagen har kommunstyrelsen och nämnderna inom sitt verksamhetsområde ansvar för att se till att verksamheterna drivs enligt lagar, föreskrifter, mål och riktlinjer, att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten drivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Detta gäller oavsett om verksamheten utförs i egen regi eller utförs av en privat utförare. I ansvaret ingår att följa upp och kontrollera verksamheten. Kommunstyrelsen har även ett särskilt ansvar för att leda, samordna och ha uppsikt över verksamheten i nämnder och kommunala företag. Uppsikten omfattar även verksamhet som lämnats över till privata utförare.

Uppföljning

När en kommunal angelägenhet genom avtal har lämnats över till en privat utförare ska kommunen kontrollera och följa upp verksamheten (3 kap 19 § KL).

Uppföljning görs i huvudsak av två skäl:

- som kontroll av att uppdrag utförs i enlighet med förfrågningsunderlag, anbud och avtal
- som ett led i att utveckla verksamheten

Varje nämnd och bolag ansvarar för uppföljning och kontroll inom sitt ansvarsområde och svarar också för att detta regleras i de avtal/uppdragsbeskrivningar som träffas med varje utförare. I avtalen ska det säkras att utföraren biträder kommunen vid uppföljning och utvärdering av verksamheten, lämnar nödvändiga statistikuppgifter till kommunen samt rapporterar in nödvändiga uppgifter till kommunen, i nationella register eller till andra myndigheter.

Avtalet/uppdragsbeskrivningen ska också reglera hur kommunens uppföljningar åiterrapporteras till utföraren och redovisas för allmänheten.

Ovanstående ska regleras successivt vartefter nya avtal och överenskommelser träffas med utförare.

Plan för nämndernas och bolagens årliga uppföljning

Varje nämnd och bolag ska med kommunfullmäktiges program som grund utarbeta en årlig plan för när och på vilket sätt avtal och verksamhet ska följas upp. Planen ska bifogas nämndens och bolagets verksamhetsplan och följas upp och redovisas i samband med delårsrapportering och årsredovisning.

Planen ska innehålla:

- En sammanfattande beskrivning av nämndens eller bolagets uppföljningsansvar
- Vad som ska följas upp iförhållande till avtal
- Vilka former av uppföljning som kommer att tillämpas
- Vem eller vilka som ansvarar för att genomföra uppföljningarna
- Särskilda granskningsområden under året (exempelvis utifrån ett samlat resultat av tidigare uppföljningar)
- Tidplan
- Former för återkoppling av resultat (till nämnd eller bolag, till utförare och till allmänhet)

Riktlinjer

Uppföljningen och kontroll av verksamheten som genom avtal lämnats över till privata utförare ska inriktas på:

- Att den enskilde erhåller beslutade insatser och/eller stöd enligt tillämplig lagstiftning
- Att verksamheten bedrivs i enlighet med de lagar och författningar som styr verksamhetens innehåll.
- Att säkerställa att kommunens mål och nämndens mål och viljeinriktning följs.

Information ska lämnas om samtliga utförare, för att underlätta medborgarnas val när enskilda kan välja mellan olika utförare av den kommunala nämndens eller det kommunala bolagets tjänster

Avtal ska utformas på så sätt att verksamheten hos de privata utförarna kvalitetsmässigt bedrivs i enlighet med kommunens krav. Kraven ska vara tydliga, relevanta och tillräckliga. Det ska tydligt framgå hur samverkan mellan beställaren och utföraren ska genomföras och hur brister i verksamheten ska hanteras. Den kommunala huvudmannens möjligheter att besluta om sanktioner eller häva ett avtal ska vara tydligt reglerat i avtal.

Allmänhetens rätt till insyn

Varje nämnd och bolag ska i avtal med privata utförare tillförsäkra sig information som gör det möjligt att ge allmänheten insyn i den verksamhet som lämnats över till en privat utförare. Utföraren ska kunna lämna information när kommunen begär det. Utförarens skyldigheter att lämna uppgifter begränsas till att omfatta sådant som kan lämnas utan omfattande merarbete eller inte strider mot lag eller annan författning eller inte anses utgöra företagshemligheter enligt lag.

I avtalen ska det säkras att utföraren biträder kommunen vid uppföljning och utvärdering av verksamheten, lämnar nödvändiga statistikuppgifter och rapporterar in nödvändiga övriga uppgifter. Berörd nämnd och eller berört bolag ska redovisa information till allmänheten om alla utförare. Informationen ska beskriva deras verksamhet och kvalitet och finnas tillgänglig på kommunens webbplats och på andra sätt som bedöms lämpliga utifrån målgruppen.

Upphandling

I riktlinjer för upphandling ska samverkan och ansvar i uppföljningsprocessen mellan upphandlingsavdelningen och förvaltningarna tydliggöras. I övrigt ska upphandling och uppföljningsprocess ske i enlighet med gällande upphandlingspolicy.